

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ ԿՅՈՒՆ ԶԵՄԱԶԻԼ ԵՎ ՎԵԼ ԿՅՈՒՆ

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒՆԻՍ 1873

Ն. Տ. ՅՈՒՆԻՍ 11

ԹԻԻ 102

ԴՐԱՍՏՈՒՆ ԱՐԺԵՐՈՒՆ

Ի Կ. ՊՐԵՍՏՈՒՆ

ԴՐԱՍՏՈՒՆ ԴԵՐ, ԴԵՐ 13

Պատիւ ունիմք արգելի հաւատարմութեան ծանուցանելու որ Դրաստիւն ամեն տեսակ առեւտրոյ համար մեր բացած Դրաստիւն մէջ խիստ չափաւոր պայմանք և բուն Պորտի զանազան փոխանակութիւնք կրկն թէ թուրքիոյ և թէ օտար տէրութեանց այլ և այլ արժէթիղթոց և իրենց կտրոններուն, նոյնպէս նաև մետաղեայ դրամաց վրայ:

Կը ծանուցանեմք նաև թէ մայիս 23 թուականէ մեր յայտարարութեան համեմատ արտագրած 100 բաժնէ բաղկացեալ Առաջին Շրջաբերութեան Բաժնէթիղթի մասնակցութեան վաճառութեամբ յիշուող, այս անգամ երկու Շրջաբերութեան արտագրած եւք, որով ուղղութեամբ ամսական մէկ ու կէս արծաթ մէքիտի վճարքով երեք տարուան միջոցին տէր ըլլալ մէկ Բաժնէթի կրկնութեան բուն արժէթիղթոյն, և դարձեալ երեք տարի շարունակ մասնակցիլ մեծագումար պարգեւներ շահող 200 հատ արժէթիղթոց 32 անգամ քաշուելիք վիճակահանութեանց:

Մանրամասն տեղեկութիւն առնուլ ուղղութեամբ կրնան գիտել մեր Դրաստիւնը:

Տեղեկութեան և Զեւոյն Ընդ.

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԻՐԱՆԻՆԻ ԵՒ ՊԱՐՏԻՔ

Ամէն իշխանութեանց, ամէն ժողովրդեան և ամէն տեսակ ընկերակալութեան մէջ կենսակցութեան համար փոխադարձ առնչութիւն մը կայ, և այս առնչութիւնը որ աստիճան կենդանի է, նոյն իշխանութիւն ալ, ժողովուրդը և ընկերակալութիւն ալ այն աստիճան կենդանի է և բարեկարգ վիճակ մ'ունի. վերջոյ՝ այդ առնչութիւնը և ահա հիմն ի վեր կը տապալին ատոնց ամէնքը:

Այսպիսի մէջ իրարու օտար եղող այսպիսի տէրութիւնք անգամ իրենց ներքին առնչութիւն ունենալէ զատ, արտաքին փոխադարձ յարաբերութիւններ ալ ունին, և որչափ իրենց ներքին վիճակին անդորրութեան համար ներքին առնչութեանց նոյնչափ և արտաքին վիճակին անդորրութեան համար ալ իրենց ունեցած արտաքին յարաբերութեանց անեղծ պահպանութեանը նախանձանդիր են:

Ըսել է, ընկերակալ, աշխարհն միմիայն փոխադարձութեան օրինաց վը-

րայ կանգուն է, և այս օրինաց հիմունքըն են իբրեւմտ և պարզ:

Բարբարոս և անքաղաքակիրթ երկիրներ եթէ անդորր կենսակցութեան համար երաշխաւորեալ վիճակ մը չեն կրնար ունենալ միշտ, պատճառն միայն այն է, որ այս օրինաց փոխակցութեան զուրկ կը գտնուին. հետեւաբար ամէն ոք իւր ընկերակալութեանը իրեն պարտաւոր կը ճանչնայ, իսկ ինքիւնքն ալ փոխադարձաբար անոր պարտաւոր չը ճանչնայ:

Առաջին ճանաչումը որուն իւր բնազդման արգիւնքն է. իսկ վերջինը որ չունի, խոհականութեան արգիւնքն է. հետեւաբար քաղաքակիրթ միայն անոնց կը ըսուի, որք ոչինք կրկին ճանաչումներն միանգամայն ունին. այսինքն որչափ գիտեն ինչ ինչ և ինչ և ինչ նոյնչափ և գիտեն ինչ ինչ և ինչ:

Բայց այսօր մեր ազգը քաղաքակիրթ ժողովրդոց մէջ, քաղաքակիրթ երկիրներէ չը շարժուեալ, անքաղաքակիրթութեան մէջ կապուի տակաւին, և ասոր համար է որ որչափ ալ կը շարժուի, դարձեալ ուր որ եւք հոն կը մնամք և քայլ մ'ալ յառաջ չեմք կրնար երթալ:

Մահամարութիւնն, եթէ մեր մէջ հաստատուեցաւ, բուն նպատակն այն էր՝ որ թէ ազգային անհատը ազգային իշխանութեան հետ և թէ ազգային պաշտօնէութիւնը իրարու հետ օրինաւոր առնչութեանց մէջ գտնուին. բայց մինչեւ այսօր այս կանոնաւոր ներդաշնակութիւնը գոհացուցիչ աստիճանաւ գործադրութեան չէ դրուած: Թողովքը որ ազգային անհատներն իրենց նիւթական պարտաւորութիւններն, ամբողջապէս կատարելու հրաւիրուած չեն տակաւին, թողովքը որ ազգային անհատներէն իրենց անհատական պարտաւորութիւնը կատարող մէկ մասն ալ, իր պարտքը վճարելէ զատ ուրիշ որ և է իրաւունք մը չունի վայելելու, նոյն իսկ ազգային պաշտօնէութիւնը այս մասին իրարու հետ հաշտ չեն:

Քաղ. ժողովը, Տնտեսական, Ուսումնական ևն. խորհուրդները, իրիւ ազգին կեդրոնական իշխանութիւնը, միշտ հրահանգներ կը չինեն և կը զըրկեն թէ Պաշտոն Թաղ. խորհրդոց և թէ գաւառաց. հրամաններ կրնեն և ատոնց գործադրութիւնը կը պահանջեն. կիսմոքներն ատոնց որ իրենց պաշտօնավորութեանը տակ գտնուող ժողովուրդէն իրենց նիւթական և բարոյական ամէն պարտականութիւնները կատարելու հրաւիրեն:

Ասոնց ամէնքը ազգային իշխանութեան իւր ստորակարգեալ իշխանութիւններէն և ատոնց միջոցաւ ժողովրդէն պահանջելու իրաւունքներն են,

որոց գործադրութիւնն ալ փոխադարձաբար այդ ստորակարգեալ պաշտօնէութեանց և ժողովրդեան պարտականութիւնն է:

Գտնք հիմայ ասոր հակառակ կողմը գիտելու:

Ազգին ստորակարգեալ պաշտօնէութիւններն և ժողովուրդն ալ իւր իրաւունքներն ունին, ճիշդ ազգային կեդրոնական պաշտօնէութեան նման անկից պահանջելու, որոց գործադրութիւնն ալ կեդրոնականին պարտականութիւնն է:

Այս իրաւունքները կը բաղկացնեն գաւառացւոց և Պաշտոն թաղեցւոց խնդիրներն կեդրոնական իշխանութեան կողմէն կամ միջոցաւ յօգուտ գաւառին կամ թաղին լուծուիլը, և ամէն ինչ որ և պարագայի մէջ գաւառացւոց և թաղեցւոց պատուոյն, ընչից և կենսակցութեան ապահովութեան համար Ազգ. իշխանութեան իրաւ փոխանորդաբար զազգը ներկայացնող մարմին, հսկողութիւն ու պահպանութիւն ընեն:

Պարզ ըսենք.

Օրինակի համար, Քաղ. ժողովը կը հրամայէ որ ամէն գաւառ իւր երեսփոխանական ժողովն ընտրէ. այս հրամանը Քաղ. ժողովոյն իրաւունքն է և ատոր գործադրութիւնը գաւառին պարտքը. լաւ, բայց գաւառն ալ Քաղ. ժողովին իմաց կուտայ թէ իւր եկեղեցին կողոպտուեր է, և Քաղ. ժողովոյն չնորհիւ միայն կրնայ իւր կորուստը տեղը գալ, կամ թէ ուրիշ խնդիր մ'ունի այդ գաւառը, որոյ լուծումը Քաղ. ժողովէն կ'ոխտայ է. հետեւաբար գաւառը կը խնդրէ Քաղ. ժողովէն որ իւր այդ խնդիրն կատարէ:

Այս պահանջն ալ ահա գաւառին իրաւունքն է, և ատոր գործադրութիւնն ալ կեդրոնական իշխանութեան պարտականութիւնը:

Արդ երբ կեդրոնական իշխանութիւնը այդ գաւառին խնդիրը չը կատարէ, այսինքն իւր պարտքը չը ճանչնէ, ի՞նչ իրաւամբ կրնայ գաւառէն պահանջել որ իւր հրամանները գործարէ, այսինքն գաւառը ճանչնէ իւր պարտքը:

Տուր գուն գաւառին իրաւունքն իրեն, որ նա ալ տայ թու իրաւունքը թեղի:

Այսպէս են նաև ազգային Պատրիարքարանի բոլոր պաշտօնէութիւններն:

Տնտեսական, Ուսումնական ևն. խորհուրդները առատ առատ չը շարժուին և հրահանգներ կը զրկեն թէ թաղերու և թէ գաւառաց. լաւ, բայց թաղերուն և գաւառաց ամէնքն ալ այդ պաշտօնէութեանց խնդիրներն և ատոնց գործադրութիւնը կը պահանջեն:

Արդ որ թաղին, որ գաւառին մէջ խնդրոյն գիւրութեամբ և օրինաւոր կերպով լուծուիլը տեսնուած է, որ այդ թաղերն և գաւառներն ալ Պատրիարքարանի հրամանները կատարեն:

Ահա Պատրիարքարանի խնդիրը, որոյ ի վնաս Պատրիարքարանի մը տարի երկարելուն և վերջապէս Պաշտօնացւոց աննպատ կերպով վերջանալուն պատճառն միմիայն Պատրիարքարանն եղած է:

Ահա իշխանի առաջնորդի խնդիրն, որոյ իշխանաց աննպատ կերպով լուծուելուն Պատրիարքարանը պատճառ եղած է:

Ահա Սէլավիյէ խնդիրն, որոյ յուզման և անվերջանալի մնալուն Պատրիարքարանը պատճառ եղած է:

Ահա Աղթամարայի խնդիրն, ահա վնաս Պաշտօն վարդապետի խնդիրն, Սեբաստիոյ խնդիրն, ահա Բուսէի խնդիրն, 1871 թու ամսականի խնդիրն և յիշեալ թաղին եկեղեցին իւր լուծումը գաւառի գիրքէն ազատելու համար Պատրիարքարանի անտարբերութիւնը. ահա Բերայի թաղականաց խնդիրն, վերջապէս եթէ քիչ մ'ալ շարունակեմք մեր այս թուումը, չը պիտի գտնենք կարծեմք անանկ թաղ մը կամ գաւառ մը, որոց գործը Պատրիարքարան ինկած ըլլայ և գիւրութեամբ լուծուած ու անվնաս կերպով կարգադրուած ըլլայ. այսինքն չը պիտի գտնեմք կեդրոնական իշխանութիւն մը, որ ազգին նկատմամբ իւր ունեցած պարտքը կատարած ըլլայ:

Արդ երբ ազգային կեդրոնական իշխանութիւնը այս վիճակին մէջ կը գտնուի, այն է՝ ժողովուրդը գոհ չընէ լու գիրքէն զուրկ վիճակի մէջ. ժողովուրդն ինչպէս յօժարի իւր առ կեդրոնական իշխանութիւնն ունեցած պարտականութիւնը կատարել:

Ի՞նչ երեսով ժողովրդէն տարին 75 դուր շահանք, երբ անոր խնդիրներն չեմք կարող լուծել. Ի՞նչ երեսով ժողովուրդին ըսել իմ հրամանս գործարէ, երբ անոր ջաւերն անդամանելի կը մնան:

Բնաւ կառավարութեան մը, ազգի մը և իշխանութեան մը մէջ այսպիսի իշխանական առնչութիւն չը կայ, այսպիսի կեանք չը կայ, այսպիսի անիրաւութիւն չը կայ և ոահմանադրական օրէնքի տակ այսպիսի անքաղաքակիրթ բնութեան չը կայ և մեր ազգին մէջն է միայն, որ ուր կը տեսնուի ժողովրդէն կ'առնուին միայն, որ փոխարէն բան մը չունի ստանալիք:

Այս տեսակ իբրեւմտ և պարզ ինչ ըսել ըլլալ չեմք կրնար հասկընալ մեր. Մեր գիտցածն այն է, որ ազգային իշխանութեանց պարտականութեան ամենէն զիստօրին և առաջինն այն է միայն ժողովրդեան և իրմէն

